

קובץ תורני עיוני

יורו משפטיך

מוסדות "יורו משפטיך" בראשות מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
רח' הקבלן 7 הר נוף ירושלים | טלפקס: 02-6540222

גיליון חודש שבט ה'תשע"ד | 2

פנינים לט"ו בשבט

והנה טבע האדם שבימות החורף המאכל ערב לו, ותאוות האכילה מתגבר יותר מבימות החמה, שמחמת החמימות אינו מתנהג כל כך באכילתו, אמנם בעת שהקור מתגבר מאד גם כן לא יערב לו לאכול ולשתות מחמת חוץ הקרירות, אכן בחודש שבט שהווי הקור מתמעט קצת, אזי ינעם לאדם באכילתו יותר מבימות חמה, ועל כן אז בחודש שבט העת היותר נכון למשול על תאוותו שלא למלאות תאוותו במאכלים, ועל ידי זה שמקדש עצמו במותר לו ושובר תאוותו, ומגביר השכל על החומר, על ידי זה הוא ממשך בעת הואת חיות חדש לכל הנבראים מדומם צומח חי מדבר, ובאילנות ניכר זאת, שמאו והלאה מקבלין כח לבלב ולהתנוצץ.

(מאור ושמש, רמזי ט"ו בשבט)

בסעודת ראש חודש שבט שמה רבינו [הגה"ק מצאנו זצ"ל] שמה גדולה, ונימוק עימו: כי מראש חודש שבט עד חג השבועות כל שבועיים יש יומא טבא, ר"ח שבט, חמשה עשר בשבט, ר"ח אדר, פורים, ר"ח ניסן, פסח, ר"ח אייר, פסח שני, ר"ח סיון, שבועות.

(דרכי חיים)

ביום חמשה עשר בשבט היו על שולחנו [של רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל] אורחים רבים, וחילק רבינו להמסובים פירות ל"שהחיינו", אבל אע"פ שנערב על השולחן פירות הרבה, בכל זאת לא הספיק לתת לכל דורש מפני ריבוי האוכלוסין... קם רבינו ואמר לכולם: אם פירות אתם מבקשים, הריני אומר לכם איפה למצוא אותן, "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה... ותלמוד תורה כנגד כולם" (שבת קכז), לכו ועסקו בתורה ותמצאו בלי דוחק פירות הרבה, מלבד הקרן הקיימת לכם לעולם הבא"

(פאר יצחק פרק כא, אות ט)

דבר בעיתו

מאת מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית ההוראה ואב"ד למונות ברבנות ירושלים

אילן אילן במה אברך

בגמרא מסכת תענית (דף ה"ב) איתא [בתרגום חופשי]: רב נחמן ור' יצחק ישבו בסעודה. אמר ליה רב נחמן לר' יצחק, יאמר לן מר דבר תורה. אמר לו, כך אמר ר' יחנן, אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה. כשסיימו לסעוד, אמר לו ר' יצחק לרב נחמן, כך אמר ר' יוחנן, יעקב אבינו לא מת. אמר לו [רב נחמן] וכי בחינם ספדו הספדים והונטו ההונטים וקברו הקברנים? אמר לו [ר' יצחק] מקרא אני דורש שנאמר (ירמיה ל) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאום ה' ואל תחת ישראל כי הגני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביים. מקיש [ומשווה] את יעקב לזרעו. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. ע"כ.

והנה יש לעיין בדברי הגמרא הללו, מה תשובה השיבו "מקרא אני דורש" וכי רב נחמן מנין ידע שחנטו ספדו וקברו ליעקב אבינו ע"ה, לא מהמקרא?! ואדרבא רב נחמן דרש כן ממקראות שבתורה והוא דרש ממקרא שבנביאים [ירמיה]. ועוד דא"כ השתא קשו קראי אהדדי, דזה דרש מקרא וזה דרש מקרא. והנראה לומר בזה. כי באמת שניהם ידעו כי גופו של יעקב אבינו ע"ה נפטר דויל קארי ביה רב הוא. ולכן כשאמר לו רבי יצחק שיעקב אבינו לא מת, תמה עליו ממקרא מפורש. אבל אה"כ שדרש לו את הדרשה מפסוק דמקיש יעקב לזרעו, ומה זרעו בחיים אף הוא בחיים, הבין כי כוונתו על "דרכו" של יעקב אבינו, שבניו יוצאי חלציו ממשכים בדרכו, בבחינת "ותחי רוח יעקב אביהם", אז הבין כוונתו וצדקת דבריו, ולכן שתק וקיבל דבריו בהנבנה. כי כאשר בניו של האדם הולכים בדרכו דרך הקודש ומתקיים בו "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת זרעו אחריו ושמרו דרך ה'" הרי הוא נחשב כחי ולא מת, כיון שבניו אחריו ממלאים מקום אבותיהם וחשיב כאילו הוא חי בעצמו.

ואמנם מצינו לפרש הדברים בדרך אחרת, והוא על פי מה שכתב מרן החיד"א זצ"ל בספרו מדבר קדמות (מערכת י' או' ד) בשם הרב פנים מאירות בספרו כותנת אור עה"ת (פ' שמיני). כי ידוע שכל הנשמות היו כללות באדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה. ואח"כ נפרדו ממנו ניצוצות ניצוצות לבני אדם אחרים. ויעקב היה בחינת וא"ו והיא אות אמת, תתן אמת ליעקב, ואות וא"ו היא סימנא דחיי. וכתב ממש המקובלים דנשמת יעקב אבינו ע"ה הוא ניצוץ הקנה של אדם הראשון, שהקנה לא טעם מעין הדעת, ולא נקנסה עליו מיתה. ע"כ. ודפח"ה.

ובהמשך הגמרא שם איתא, שכאשר היו נפטרים לדרגים זה מזה, אמר רב נחמן לרב יצחק, ברכני. אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה. לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועייף וצמא. ומצא אילן מפירותיו ושתה מימיו וישב בצילו. כשעמד לילך אמר: אילן אילן במה אברך? אם אומר לך שיהיו פירותך מתוקין, הרי פירותך מתוקין, שיהיה צילך נאה הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטעין ממך יהיו כמותך [וגמרא זו מוכרת היום כשיר מפורסם]. אמר לו, אף אתה במה אברך. אם בתורה – הרי תורה. שרב נחמן היה אחד מגדולי הדור בדורו ופעמים רבות נפסקה הלכה כמותו בש"ס. אם בעושר – הרי עושר. אם בבנים – הרי בנים. אלא יהי רצון שיהיו צאצאי מערך כמותך. [וע"ש במהרש"א].

ולכאורה יש להבין כמה דקדוקים במאמר חז"ל זה. חדא דמה סמיכות העניינים כאן זה לזה? ועוד מה הברכה שביקר אותו אדם לאילן. הא פשיטא שיהיו נטיעות שנטעין ממנו כמותו. וכי שמענו מעולם שנטעו מעין תפוחים וצמחו אגסים? או מעין תפוחים יצמחו ענבים? הא פשיטא שיהיו הנטיעות כמותו. ועוד יש אותו הקושי בנמשל.

ויש לכאור, דכוונת האדם במשל היא, דזה שהאילן הזה מוצלח ומבורך בענפים ופירות ובעל גדול, אין בו רבותא. דהא יש לו תנאים טובים ואדמה פוריה ומסתמא גם קיבל טיפול טוב, ולכן יזה בכל מה שזכה. אבל אותו אדם בירך לאילן ש"כל" נטיעות שיטעו ממנו, גם אלה שלא זכו לאדמה פוריה כמו שלו, ולא קיבלו את הטיפול שהוא קיבל, ואמת המים לא תעבור תחתם, למרות הכל יהיו כמותו! וזו ברכה עצומה. וכך גם בירך ר' יצחק לרבי נחמן. זה שאתה זכית להיות אדם גדול בתורה, זכית לכבוד לעושר ולבנים. זה בגלל שזכית לגדול בבית טוב, בבית של תורה, בסביבה טהורה, בסביבה תומכת וכו', וגדלת לאדם גדול נכבד ועשיר. אבל מי יודע מה יהיה עם צאצאי מערך. להיכן יגיעו, היכן ילמדו, איפה יגדלו, ועם מי יתרועעו? ועל זה בירך אותו: יהי רצון שיהיו צאצאי מערך כמותך! בכל מקום בכל שעה ובכל זמן. לא משנה היכן הם ימישיכו לגדול, גם אם לא תהיה להם סביבה תומכת כמו שלך, יהיו כמותך! וזו ברכה עצומה. כשבניו של אדם הולכים בדרכו, ומושרש בהם חינוך תורני ייחודי, מידות טובות, דרך ארץ. יהיו כמותו בכל מקום, זו ברכה נפלאה.

ולפי זה מובנת גם סמיכות הפרשיות שבגמרא. דזה בדיוק מה שרמו לו על יעקב אבינו. כאשר מדובר על בניו ממשכי דרכו של יעקב אבינו, יעקב אבינו לא מת, ותחי רוח יעקב אביהם! יהי רצון שזוכה גם אנתו להתברך בברכתו של אותו אילן ויהיו צאצאי מענו כמותו, נטיעות הדומים לשרשים, עושים רצון ה' יתברך בלבב שלם. אמן ואמן.

בית ההוראה המרכזי "יורו משפטיך"

בראשות הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א

הגנו שמחים להודיע על הרחבת זמני הפעילות

למקרים דחופים בלבד

מענה טלפוני בכל שעות הלילה (ימים א'-ו', כולל מוצ"ש)

052-71-98-123	24:00-02:00
052-71-98-124	02:00-04:00
052-71-98-125	הנ"ך-04:00

חדש	השעה:	מס' הטלפון:
	20:00-22:00	052-71-98-121
	22:00-24:00	052-71-98-122

02-6540222	17:00-19:00	אחה"צ:	בימים א'-ה'
02-6540222	9:00-10:00	בוקר:	בימי שישי
052-71-98-126	14:00-15:00	אחה"צ:	חדש!

ברכת התורה, ההנהלה

פרפראות לתורה-יתרו

נערך ונלקט ע"י הרב אסף בן משה שליט"א

"אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (כ, ב)

כתב האבן עזרא: שאלני ר' יהודה הלוי מנחתו כבוד, למה הזכיר אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אמר שעשיתי שמים וארץ, ואני עשיתיך?
בתשובתי אליו מאריך האבן עזרא בדבריו וקאן נזכיר את עיקר דבריו בקיצור נמרץ. ראשית מוכיח הרב כי ישנם דרגות ומעלות שונות בהשגות בני האדם בהוכחות במציאות ה' יתברך, והמעולים שבהם יכירוהו על ידי חקירתם את רזי העולם, מצבא השמים עד לארץ אשר הם עליה. ועתה במתן תורה רצה הקב"ה לתת הוכחה ניצחת לכל על קיומו ושליטתו בעולם, כך שידעו "חכמים ושאינו חכמים, המשכיל ושאינו משכיל, גדולים וקטנים", כולם יודו כי ה' הוא האלקים, לכן הזכירם בדבר זה שכל אותו הדור ידע וחוהו על בשרו, את ניסי ה' במצרים ועל הים, ועוד הוסיף להם מעמד הר סיני ששמעו את קולו, כך שלא יהיה שום פקפוק במציאותו. יוצא בזה כתב גם הכלי יקר במתק לשונו: לפי שהרוצה לשקר ירחיק עדין שהרי דבר זה (של בריאת העולם) לא ראו, על כן הזכיר להם הדבר אשר ראו בעיניהם... ואשר בראיתך לא נאמר לפי שאמרו רז"ל (עירובין יג:) נוח לו לאדם שלא נברא משנברא.

ובהקשר לכך נציין שהפרדס יוסף הזכיר כאן מש"כ הטור (או"ח סי' תרכה), שהרבה מצוות תלויות בזכירת יציאת מצרים, לפי שהוא דבר שראו בעיניהם ואין אדם יכול להכחישו, וזה שכתוב "אנכי ה' אלוקיך" אני אחד בעולם וראיה אשר הוצאתיך וכו', וראיתם ולכן "לא יהיה אלהים אחרים על פני".

ומדנפשיה כתב ליישב בדרך חידוד, הדגה חקרו המפרשים למה לא קיבלו המלאכים את התורה מדין בר מצרא- שהרי התורה נגבולם? ותירצו דיישראל בניו של ה' הם, ובבני לא שייך דין בר מצרא (ראה ח"מ סי' קעה, ושארית יעקב במדבר נז; והסדי אבות ד, יד). ועתה אתי שפיר שהזכיר יציאת מצרים כי לכאורה קשה הא ה' כהן וארץ מצרים טמאה ואך ירד לשם ה' ? ועל כרחך שהם בניו ואב מותר לו לטמא לבן. אם כן בזה גם נפלה גם טענת בר מצרא של המלאכים ובדין זכו ישראל בתורה, נמצא אפוא כי בזכירת יציאת מצרים יש תועלת רבתי ועל כן נזכר עניין זה בדווקא וד"ק.

והחוקר נתן טעם לכך: "אשר הוצאתיך" היה יכול לומר אשר עשיתך או אשר בראתיך, וכן כמה הרבה חסדים שעושה עם בריותיו, לומר שיש להקב"ה דין עליו לקבל מצוותיו, אלא אם היה אומר כן (עשיתך/בראתיך) היו יכולים להשיב הלא עשית כן לכל שאר אומות, ולמה תטיל עליו בשביל כך עול תורתך, לפיכך שם לפניהם מה שלא עשה כן לכל גוי ולשום אומה אחרת.

ובאמת שגם האבן עזרא- שעיימו פתחנו- נגע בנקודה זו, הרחיב וכתב: למה אנחנו חייבים לעשות מצוות ה' יותר מכל האדם, והלא בורא אחד לכולנו? והנה הזכיר שלש תשובות הא', "עבדים היינו לפרעה" (דברים ו, כא) והוא עשה לנו זאת הטובה הגדולה, על כן אנו חייבין לשמור כל מה שיעונו, אפי' לא היינו יודעים טעם מצוותיו. והב', כי אלו המצוות אינם לצרכנו, "כי אם לטוב לנו כל הימים לחיותנו" (שם שם כד). והשלישית, "צדקה תהיה לנו" (שם שם כה), שנהיה צדיקים לנהול העולם הבא.

"אנכי ה' אלוקיך" (שם)

ומורינו אור החיים הקדוש פירש דלאחר שידענו כי ה' הוא מידת הרחמים, ואלקים הוא מידת הדין, יעלה פירוש הכתוב שבין בזמן שאני מתחסד איתך, אהיה לך לריבון, ובין בזמן שאני מוסיך ומוכיחך, אהיה אלוקיך! ועש"ע.

אינא במדרש אבכיר: בשעה שאמר ה' "אנכי ה' אלוקיך" פתח משה ואמר: ברוך אתה ה'... שלא עשני גוי" [מזבא בדברי שאול תנינא יתרו לה: טור ב ד"ה אנכי].

על מנת לבאר מדרש זה הקדים בפרדס יוסף את מה שכתב הר"י מיניץ (בדרוש ב) דהנה הטעם שאמר ה' "אשר הוצאתיך" ולא אשר בראתיך הוא מפני שנח לו לאדם שלא נברא משנברא כפי שכתב הכלי יקר [ונוכר לעייל. וטעמא כתב שם המהרש"א לפי שיש יותר לא תעשה מעשה ועשוי ליכשל יותר מאשר להצליח]. על פי זה- כותב הר"י מיניץ- ניחא מה שמברכים שלא עשני גוי בדרך שלילה, ולא אומרים שעשני ישראל, דנוח לו שלא נברא ואין לברך שעשני ישראל, אבל אחר שנברא עלינו לשבח ולברך שלא עשני גוי עבד ואשה. וכ"כ הב"ח (או"ח סי' מז). ע"כ

והנה בפרשת ואתחנן (דברים ד, לג) נאמר "השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי", לכן כאשר נוכח לראות כי שמע וחי, רצה להודות לה' שעשאו מזרע ישראל אך לא היה יכול לברך אלא על דרך שלילה כמבואר, ולכן ברך שלא עשני גוי.

ובהקשר לברכה זו הוסיף בדרך צחות מעשה בחסיד שנשרף ביתו רחמנא ליצלן, וברך בקול "שלא עשני גוי" וכשראה תמימת הסוכנים הסביר: אם הייתי גוי גם אלהי היה נשרף, ועתה תודה לה' אלקי חי וקיים ויעזור לי בטח!

"כבר את אבך ואת אמך למען יאריכון ימך על האדמה אשר ה' אלוקיך נתן לך"

(כ, יב)

"לא תרצח וכו'" (כ, יג)

כתב החיקוני: שאל טורנוסרופוס הרשע לרבי עקיבא: מפני מה שמו של הקב"ה נזכר בחמש דיברות הראשונות ואינו נזכר בחמש דיברות האחרונות? הלך לו רבי עקיבא לפלטריין של טורנוסרופוס והראה לו את רומחו, חזר והלך לקלמריין שלו והראה לו שם את שריינו וכלי זיינו, חזר והולוכו לבית הכסא שלו, אמר לו: מפני מה לא נתת כאן כלי זיינך? אמר לו: מפני שהוא גנאי לי להניחם במקום הטינופת. אמר לו ר' עקיבא: כך דיברות הראשונות אין שם אלא דרך כבוד, ולכן נכתב שם שמו של הקב"ה, אבל בחמש האחרונות שמדבר ברציחה וניאוף גניבה ועדות שקר וחימוד לא רצה להזכיר שמו בהם. (עש"ע)

"לא תחמוד" (כ, יד)

כתב הספרוני: יהיה הדבר אצלך לנמנע גמור, כי הנמנע לא יחמדוהו הטבע כלל, כעניין "ולא יחמוד איש את ארצך" (לד, כד), כי החמדה תגרום את הגול, כעניין עכן "ואחמדם ואקחם" (יהושע ז, כא).

ובאמת שכבר כתב רבנו אברהם אבן עזרא: אנשי רבים יתמהו על זאת המצווה, אך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בליבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו?

ומשיב על פי משל להמחשה, לאיש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, שלא יחמוד אותה בליבו כי ידע שזה לא יתכן. כמו כן אדם אינו מתאוה שיהיה לו כנפיים לעוף כעוף השמים, "ככה כל איש משכיל צריך שידע כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חמדתו ודעתו, רק כאשר חלק לו ה'. ואמר קהלת (ב, כא) "ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו". ואמרו חכמים (מועד קטן כה). בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד. ואחר שידע שאשת רעהו אסרה ה' לו, יותר היא נשגבת בעיני מבת מלך בלב כפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכחו ובמחשבותיו ותחבולותיו, על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו".

דרך נוספת לבלית החמדה כתב ה"בית הלוי" (לר' יוסף בער סולובייצקי זצ"ל) היא על ידי יראת ה' ופחד מהדר גאווו. להמחשת הדברים אמר: נצייר לעצמנו אדם המתאוה לדבר תאוה הגדול ביותר ששייך אצלו, ומזדמנת לו הזדמנות להשיג את תאוותו. תשוקתו הולכת וגוברת, היצר הרע בווער בו כאשר, והוא הולך ומתקרב אל המקום שבו יגשים את מאווייו. אלא שמשלול הליכותו הוא על פני הנהר הקפוא מקרח, ובדרך ריצתו מועדה רגלו על הכפור וכמעט מט ליפול. ברור הדבר למעלה מכל ספק שהפחד שמילא את ליבו בשניות המועמות בהן חשב שהנה הוא מחליק ונופל על הקרח, השכיח ממנו לכל הפחות לרגע את רצונו ותאוותו. שכן הטביע הבורא יתברך בטבע כל הברואים שגם פחד מועט העולה על לב האדם, מעביר ממנו כל כוחות התאוה והחמדה.

לאור זה מתבאר כי היצר הרע כל כוחו נובע במה שמשכח היראה מלב האדם. וזה מה שנאמר "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה... וללכת בדרכיו" (דברים י, יב). אם תהיה לך יראה- ממילא תקיים הכל! וזה ביאור הכתוב "ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (פס' יז), שע"י היראה ינצל מן היצר הרע ולא יחטאו כלל. (עש"ע שהאריך)

"וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק" (כ, טו)

דרש האדמו"ר מרקווצק זצ"ל: לפעמים אף שינועו בשעת התפילה אין ראיה שכוונתו אמת, רק יעמדו מרחוק- שעדיין עומדים רחוק ממרכז האמת... וכבר אמר החכם כי יש לכוון היטב ב"וטהר ליבנו לעובדיך", אך יש לתת דגש ושימת לב מיוחדת על תיבת "באמת" שיתמוון בה באמת...

"לא תעשון איתי אלקים כסף ואלוקים זהב לא תעשו לכם" (כ, כ)

והדקדוק מדוע בכסף כתיב איתי ובזהב כתיב לכם?

והביא הפרדס יוסף שראה מי שפירש בזה, כי מי שיש לו כסף הוא מי שיש לו מעט ממון, ומי שיש לו זהב יש לו ממון הרבה. והנה מי שיש לו ממון מעט וזכר מידי פעם את ה' לפיכך בו נאמר "איתי", לא כן מי שיש לו ממון הרבה רם לבבו ושוכח את ה' לכן נאמר בו "לכם"...

גם יש לבאר הכתוב שזו אזהרה לאדם שלא יעשה את הכסף והזהב לאלוהים אחרים שימשלו בו. וזהו יבואר הכתוב בתהלים (נא, טז) "הצילני מדמים אלוקים" שלא אעשה את הממון אלהים שלי.

פרשת משפטים

מאת: הרב דן בן משה שליט"א
רב ומו"צ בשכונת רמות י-ם

נאמר בפרשתנו "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, וחדלת מעזוב [לשון עזרה, רש"י] לו? עזוב תעזוב עימו". ותרגום אונקלוס תרגם "משבק תשבוק מה דבליבך עליה [עזוב השנאה שבליבך עליו] ותפרק עימה" [ותפרק המשא מבהמתו יחד עימו] ע"כ. וביארו חכמינו ז"ל (בבא מציעא לב) דבאופן זה מסייע לסלק גם צער הבעלים וגם בעלי חיים. אכן, באחד לטעון ואחד לפרוק מובא ברמב"ם (הל' רוצח ושמירת הנפש ג, יג) שיקדים הפריקה משום דאיתא נמי צער בעלי חיים מלבד צער בעל הבית.

אלא ראה זה פלא, אפשר דלפי הדין נקדים טעינה קודם לפריקה. הכיצד? אמרו רז"ל (גמ' שם) בהמת אוהבו לפרוק, ומאיךך בהמת שונאו לטעון, למי יפנה לסייע בתחילה? פוסקת הגמרא מצווה [להקדים] השונא, כדי לכופ את יצרו. ומוסיפה הגמרא דשמא אם נאמר שצער בעלי חיים איסורו מן התורה הרי שנעדיף להקדים קודם את הפריקה של האוהב לטעינת השונא? מתרצת הגמרא: אעפ"כ טעינת השונא קודמת, מטעם "לכופ את יצרו [הרע, ששונא את חברו והרי אסור לשנאתו] עדיף" מאיסור תורה של צער בעלי חיים שמצטער תחת משאו עד שיטענו המשא לבהמת חברו השונא. כי שבירת המידות מעל הכל!

אלא שהדברים טעונים ביאור גדול, שהרי אמרו רז"ל (פסחים ק"ג): דאי אפשר שהתורה תתאר מצב שעל פי דרכי התורה אסור שיהיה, ואם כך כיצד דנה התורה במציאות של חמור "שונאו" כשאסור לשנאו אדם מישראל? אלא ודאי מדובר כאן באדם שמוותר לשנאו אותו, הכיצד? כגון שראוהו לחברו עובר עבירה, מחה בו שיחזור בו, ולא שמע לו. באופן זה רשאי לשנאו על פי דין שאין השנאה מצד היצר הרע. אלא שלפי"ז תמחה שם התוספות (ד"ה שראה בו) מדוע יש להעדיף טעינת השונא קודם לפריקה של האוהב ומטעם שבירת המידות ושבירה היצר, והרי שונא הוא לו בהיתר גמור ומצד היצר הטוב? ומתרצים התוס', נאמר בפסוק (משלי כו, יט) "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם", כלומר בכח האדם להשפיע על חברו כיצד הוא, חברו יתייחס אליו. אם "ישדר" לחברו חיבה הרי שחברו יחזיר לו חיבה, ואם "ישדר" לו שנאה יחזיר לו שנאה, וכאדם הצופה במים רואה בהם את פרצופו [ראה רש"י ביבמות (ק"ז). ד"ה ורבנן כמים הפנים לפנים], ואם כן בסוגיין, שונא לחברו שראה בו דבר עבירה והוכיחו ולא שמע לו דרשאי לשנאו, ממלא חברו שונא לו גם הוא כיון שהלה "משדר" לו שנאה, אע"פ שהיא שנאה מותרת אך סוף סוף שונאהו. עתה כיון שגם חברו מחזיר לו שנאה ומצד חברו שנאה זו אסורה ואינה מוצדקת מן הדין, הרי שגם על שנאה זו מחזיר לו חברו עוד שנאה, אולם שנאה זו כבר אסורה, שהרי אינה על עבירה שחברו עבר ומיחה בו ולא שמע, למחאתו. על שנאה זו מחדשת התורה שעדיף לסייע לשונאו ואפילו בטעינה ולא לאוהבו ואפילו בפריקה כל זה כדי לכופ את יצרו ולשבר מידותיו ויבטל השנאה האסורה, דקה מן הדקה אך קיימת, ואתה יש לבטל ואפילו על חשבון צער חברו וצער בהמת חברו אפילו באופן שאיסור צער הבהמה הוא מהתורה. צא ולמד מדין קל וחומר בן בנו של קל וחומר על אחת כמה וכמה בשנאה שכל כולה אסורה, מה חובת האדם לעבוד על מידותיו לבטלם לפי חוקי התורה ולפי רצון נותן התורה. יהי רצון שלא נבוא לידי נסיון ולא לידי ביזיון, נשדר חיבה ונקבל חיבה, או אז ניכשל בעזרת ה' ב"אהבת חיים" אמון.

אילן ואדם-משל ונמשל

מאת: הרב דן בן משה שליט"א
רב ומו"צ בשכונת רמות י-ם

שינוי בגמ' ראש השנה (ב). ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות. ומה בין אדם לאילן? ביארו רז"ל על פי הפסוק "כי האדם עץ השדה" (דברים כ, יט) וכוונת התורה בתמיחה, האם האדם הוא כעץ השדה שמוותר לכורתו אם מפריע לכובש את העיר שצר עליה? אכן אנו נפרש הפסוק כעובדה-האדם עץ השדה! כמו עץ השדה כן האדם. ובמה? ידוע ומפורסם בגידול העץ, שהחפץ לגדלו ישר ופתאום מגלה כי נוטה הוא, אם הימין ואם השמאלה, וחפץ ליישרו, כשעדיין שתיל רך הוא ובתחילת גידולו ניתן הדבר בקלות, קושרו למקל רדיו. אולם אם כבר נתקשה גזעו ונמצא עקום וחפץ ליישרו הרי שקשה הדבר אם בכלל אפשרי. כן הוא האדם, ברכותו-בקטנותו כל עוד הוא רך בשנים, קל יותר ליישרו לדרך הנכונה ויראת שמים טהורה, ולכוונו למסילה העולה בית ה', אכן כשגודל ומתקשה, יגדל הילד ויהי גמל, קשה הדבר ביותר, והוא שנאמר "חנוך לנער על פי דרכו" כשהוא נער, רך בשנים, או אז "גם כי יקיץ לא יסור ממנה" (משלי כב, ו).

ואם בשתילים עסקינן, פעמים נדמה כי מה בכך שהנטיה מדרך הישר דקה מן הדקה, ממש סטיה מועטת, אם כן אפשר לכאורה "והתעלמת-פעמים שאתה מתעלם", אולם בעבור הזמן המה ראו כן תמהו בראותם את גודל הסטיה, ועל כגון זה המשילו חכמי המוסר את הפסוק "כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים" (תהילים קכז, ד), דלכאורה מה הקשר בין חיצי הגיבור לבין הנער בילדותו? אלא דידוע שגיבור המכוון את החץ למטרה, אם מנקודת יציאת החץ ישנה סטיה ואפילו הקטנה ביותר, וכמעט שאינה ניכרת, אעפ"כ בנקודת המטרה, ככל שתהיה מרוחקת מהיציאה תתבטא הסטיה יותר במטרה. כמו כן בחינוך ילדינו, אם חלילה נתרשל בחינוכם ואפילו במעט שבמעט, הרי שנטיעות רכים אלו כשיגדלו יתעצמו במשך השנים, בגיל הבגרות וכל שכן וקל וחומר בגיל הזיקנה הסטיה תהיה ניכרת לכל עין ואפי' ממרחק. על זאת מזהיר ומעורר אותנו הפסוק כמו החצים ביד הגיבור שיש להזהר בהם ביתר ואפי' בסטיה של משהו במשהו, כמו כן יש להזהר ברישול של משהו במשהו חלילה בחינוך ילדינו הרכים- כן בני הנעורים, ואם העולם אומרים עזבוהו לנפשו "כי הוא קטן", אנו נאמר נקפיד לחנכו ודווקא "בגלל שהוא קטן!"

ואם בעצים עסקינן, בידוע כי בתקופות החיים בעבודת ה' ישנם עליות ומורדות, פעמים אין חשק בתפילות ובליימום ולא מכוונים בברכות, נכשלים בסור מרע ומתרחלים בעשה טוב, או אז יאוש מדעת, מתייאשים מעצמינו ואולי הרגשה של "וכאשר אבדתי אבדתי". כמו כן בעצים תקופה של שלכת, עלים נובלים, הגוע כחוש, ערום ועריה, בלי גוף ובלוי דמות הגוף, כל הרואהו חושב כי עוד מעט ואיננו, יבש ציץ נבל הציר. אולם לאחר זמן, פתאום, ויצץ ציץ ויגמול שקדים, מתחדשים עליו, טריים וירוקים, אילני דמלבלבי, ממש ונאמן אתה להחיות מתים. כמו כן נאמין אנו בעצמנו, גם אם התרשלנו וגם אם נחלשנו בכוונת הברכות והתפילות וגם וגם ועוד ועוד, אעפ"כ נאמין שאנו יכולים להתחדש, לחדש ימינו יותר מקדם, ובפרט כשנשיב אל לבנו כי אבינו אב הרמן הוא ותכליתו להטיב עם בריותיו ולהשפיע עליהם מרוב חסדיו, וגם זאת מהאילנות נלמד, שהרי לכאורה די לנו בלחם ומים, ומדוע ממציא לנו גם פירות וגם ירקות, וגם אם ממציא אותם, מדוע לא כולם באותה צורה ובאותו צבע, אלא משום שאוהבנו אהבה רבה ומשפיע בחן ובחסד וברחמים רבים, ואם כן ודאי שיקבלנו ויסייענו להתחדש כאילנות מלבבלים.

יהי רצון שיתן ה' שכל הנטיעות-אנו הבנים- נהיה כשורשים-אלו האבות, אברהם יצחק ויעקב, אמון.

שיעורים מוקלטים של מוריני שליט"א

בנושאים שונים ומגוונים,
בהירות נפלאה ובשפה קולחת.
אוצר בלום של אלפי הלכות מעשיות.
להשיג במשרדי המוסדות

במוצ"ק סעודת
מלווה מלכה
והילולת משה רבינו
מלווה בשירים ותשבחות.
בסוף הערב תערוך הגרלה

בשבח ובהודיה לה' יתברך, הגנו לבשר כי
בשבת פרשת תצווה, ז' באדר א', זוכה להסתופף
עם מורנו ורבינו שליט"א
במלון היוקרתי "כינר גליל"
במהלך השבת ימסור הרב שיעורים בהלכה ובאגדה

מס' המקומות מובל! כל הקודם זוכה | לפרטים: 02-6540222

הודעה משמחת

את השבת ילווה החזן והפייטן
ר' דוד חיאק הי"ו

שאלות אקטואליות

שנשאלו בבית ההוראה "יורו משפטך"

מאת מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית ההוראה ואב"ד למומנות ברבנות ירושלים

על מצותו שלא לצאת ידי חובת הברכה שעל הפרי החדש. וכ"כ להסתפק בזה עוד אחרונים. אולם הב"ח בתשובה (סימן קלב) הביא בשם המרדכי בסוכה (סי' תשסו), שאם מקדש ביו"ט על יין חדש, פוטר היין בברכת שהחיינו של הקידוש. וע"ש. ומשמע דס"ל דברכת הזמן על עיצומו של יום שפיר פוטרת את היין מברכת שהחיינו אף לכתחילה. וכ"כ מדפשיה הרב כה"ח סופר (סימן שכה ס"ק יח) דה"ה כשבירך שהחיינו על מצוה והיה לו מלבוש חדש או פרי חדש לפניו, שברכת שהחיינו שעל המצוה פוטרתם. וע"ע בשדי חמד (מערכת ברכות ס' ב או' ב). וכ"פ מרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל בספר חזון עובדיה ברכות (עמ' קלא), שאין לברך שוב. וזמר בריה דינא בספר הלכה ברורה סימן קכה (ס"ק מוד). ע"ש. ולענין מעשה נראה דמכיון שיש מקום לומר דשפיר פטר בברכתו על המצוה גם את ברכת שהחיינו על הפרי החדש, עכ"פ מעיקר הדין, כדן הוראה, ובדרבנן י"א דמצות אין צריכות כוונה, הדרין לכללא דספק ברכות להקל, ואינו רשאי לברך שהחיינו שוב בשעת אכילת הפרי, וכמו שפסקו הרב בן איש חי וסייעתו.

וכל זה לאחר יו"ט ראשון דהג הסוכות, אבל אם יש בידו אתרוג מגידול חדש של השנה החדשה וכגון כמה ימים לפני הג הסוכות ורוצה לאכול ממנו [כשהוא בשל כל צורכו על העץ או שיקחו [מסוכן]. מברך עליו בורא פרי העץ ו"שהחיינו", וכמו שהעידו האחרונים שכן המנהג אצל הספרדים. וכ"כ בספר חזון עובדיה שם. ובספר הלכה ברורה שם.

ג) ולפי האמור דעת לבנו נקל לגבי אשה, דכיון שלא בירכה שהחיינו על האתרוג בשעת נטילתו, וכדעת מרן השו"ע דס"ל שאין האשה רשאית לברך על מ"ע שהומן גרמא, ממילא תהיה רשאית לברך על אתרוג מהשנה החדשה, ב"טו" בשבט, כיון שהוא אתרוג חדש. [ופשוט דהיינו אפילו אם נטלתו ונעננה האתרוג לשם מצוה אבל לא בירכה. דבנעננה בלבד אין לחוש לכלום. וגם אינו עניין למאז דק"ל דברכות אינם מעמדות, דהכא לא בירכה בפועל ואין צד לומר שתפטור האתרוג מברכת שהחיינו. אא"כ מדובר בבנות אשכנז הנהוגות כדעת הרמ"א שמתיר להן לברך על מצות עשה שהומן גרמא, והיא אכן בירכה, שאו"ל שלא תוכל לברך על האתרוג. מיהו לפי מה שיתבאר להלן כנראה שבני אשכנז נהגו כדעת המג"ש"ב דמעיקרא אין לברך שהחיינו על אתרוג, משום שדר באילו מצוה לשנה, וממילא אין נ"מ לגבי הנשים].

ד) ועתה נבא לדון לגבי קטן שנמל לולב בברכה בהיותו קטן, וכירך גם שהחיינו בשעת קיום מצוותו, ושוב הגדיל ביתנים ונעשה בר מצוה, אם רשאי לברך שוב שהחיינו על אכילת האתרוג ב"טו" בשבט, או דילמא גם הוא נפטר בברכת שהחיינו שבירך בהיותו קטן. ולכאורה הדבר תלוי במחלוקת הראשונים אי מצות חינוך רמי על האב בלבד או גם על הבהן. דדעת רש"י בברכות (מח). והרמב"ם בקידושין (לא), והריטב"א והמאירי מגילה (יט ע"ב) שהקטן פטור לגמרי מן המצוה, אפילו מדרבנן, ורק אביו חייב להנכו במצותו. וכ"כ מרן ה"מ בדעת הרמב"ם (פ"ו) מחזקין ומוצה ה"ט. ע"ש. לעומתם דעת התוס' בברכות (בח ע"ג) מצות החינוך על הקטן גופיה, ולא רק על אביו. וכ"כ בתשובת הרשב"א שהובא בבי"ט (ס' נג). ועוד. ומרן הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל בשו"ת יביע אומר ח"ג (או"ח ס' כו-כח) וכן בחזון עובדיה יו"ט (עמ' רכא) האריך במעשנו בהיא דינא לגבי קטן שהגדיל בימי הספיטה אם ימשיך לספור העומר בברכה או לא, והביא דברי הפוסקים בזה, לא הניח פניה זוויית. ע"ש. ודון מניה ואוקי בתורת. ועכ"פ לנ"ד קרא דכיון שהיא מילתא דרבנן ובענייני ברכות, יש לדמותו למה שדנו האחרונים במי שהיה קטן שביצע זמן ברכת הלבנה, ויודע שיגדיל עוד בתוך הימים הראויים לברכת הלבנה, דמורין לו לכתחילה שלא לברך ברכת הלבנה בעודו קטן, אלא ימתין עד שיגדיל ואז יברך. מיהו אם קדם וכירך בהיותו קטן, לא יחזור לברך לכשיגדיל וי"ל שכבר יצא ידי חובתו. וכ"פ בחזון עובדיה חנוכה (ד"ני ברכת הלבנה ס' טז. עמ' שצ"ג) וז"ל: קטן שיגדיל ויעשה בר מצוה ביום י"א לחודש, והקהל מברך ברכת הלבנה במוצאי שבת קודש י"א לחודש, אין לברך ברכת הלבנה עם הצבור, אלא ינחה לאחר שיהיה בר מצוה, ויברכה בחיוב, בתוך גדול המצוה ויעשה. ואם בירך קודם שנעשה בר מצוה, בדיעבד לא יחזור לברך כשיגדיל. ואם לא היה בר מצוה אלא ב"טו לחודש והלאה, יש לו להקדים ולברך עם הקהל. ע"כ. ומקורו טהור משו"ת יביע אומר ח"ג (סימן כו או"ט). ע"ש. והכא נמי י"ל דינא י"א כמה שכבר בירך שהחיינו על המצוה בהיותו קטן, וממילא פטר גם את ברכת שהחיינו של הפרי וכו'. ובאמת שאם אין אתה אומר ב"טו יצא דין חדש, דכל קטן שבירך שהחיינו על פרי חדש או בגד חדש בקטנותו, יצטרך לחזור ולברך שהחיינו עליהם לכשיגדיל. וזה לא שמענו מעולם.

בסיכום:

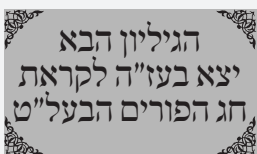
- א. המנהג הוא שמברכים שהחיינו על אתרוג חדש, וכגון שאוכל ממנו כמה ימים לפני הג הסוכות וכד'. אבל אם נמלו כבר למצותו וכירך עליו שהחיינו בשעת נטילתו למצוה, אינו רשאי לברך עליו שוב שהחיינו בשעת האכילה.
- ב. אשה שלא מברכת שהחיינו בשעת נטילת הלולב, רשאית לברך שהחיינו בשעת אכילת האתרוג וכו' ב"טו בשבט.
- ג. קטן שבירך שהחיינו על האתרוג בשעת נטילתו בזמן המצוה בחג הסוכות, מדין חינוך, ובנתיים הגדיל ונעשה בר מצוה, לא יברך שוב שהחיינו כשיבא לאכול אתרוג לאחר מכן.
- ד. האשכנזים הנהגים כדעת הרב משנה ברורה, אינם מברכים שהחיינו על אתרוג כלל.

לשאלת רבים: רבים שואלים אם אפשר לברך על הערמונים (קסטניים) וכן על אגוזי הקוקוס המצאים בעת בשווקים, ברכת שהחיינו. האם הם פירות חדשים או שמא יש מהם בשוק בכל ימות השנה ולא ניכר בהם בין ישן לחדש, וממילא לא שייך לברך עליהם ברכת שהחיינו. **תשובה:** לאחר בירור מעמיק שעשינו אצל ודועי דבר, התברר כי הערמונים וכן אגוזי הקוקוס הם פירות עונתים, והמגיעים אלנו בתקופה זו של ט"ו בשבט, הם פירות חדשים ואפשר לברך עליהם ברכת שהחיינו. ואין לחוש שמא הם פירות ישנים מהעונה הקודמת, דפירות אלו לא יחזיקו מעמד משנה שעברה על היום, שבמקום השנה הם מתעשים ונפסדים ומתקלקלים. נמצא שהם בכלל פירות המתחדשים מזמן לזמן, ואלו המגיעים אלינו לקראת ט"ו בשבט החדשים הם, ויש עליהם ברכת שהחיינו.

שאלה: האם אפשר לברך ברכת שהחיינו על אתרוג ב"טו בשבט?
האם עכ"פ אשה רשאית לברך שהחיינו על אתרוג ב"טו בשבט?
ומה דין קטן שבירך בחג הסוכות שהחיינו על נטילת הלולב ובעניינים הגדיל ונעשה בר מצוה. האם רשאי לברך שהחיינו שוב על אכילת האתרוג ב"טו בשבט?

תשובה: א) הא בנש"ו ה"ק"ט ח"א (סימן רלג. ובח"ב סי' רלג וסי' רנו) כתב, שאין לברך על האתרוג שהחיינו לפני שהוא דר באילנו משנה לשנה. וכ"כ הבאר היטב (סי' רכה ס"ק יא) בשם שו"ת שער אפרים (סימן לה) שאתרוג שהוא דר באילנו משנה לשנה אין לברך עליו שהחיינו. וכ"כ בספר בירך את אברהם (דף צט או' יז) בשם השער אפרים והלק"ט. וכן מצדד בשו"ת כתב סופר (או"ח ס' כג ע"ג). ועומתם בספר פרי האדמה ח"א (פ"ח מהלכות ברכות ה"א. דכ"ו ע"א) העיד שהמנהג בירושלים היה שנהגו לברך שהחיינו על האתרוג, שהרי מחלקים בליל ב' של ר"ה החיכות אתרוג ולוקחים אותו לקידוש בליל ב' דר"ה, כדי לברך שהחיינו בעת הקידוש, אף שהאתרוג דר באילנו משנה לשנה. וכתב עוד, דמ"ש הב"י בשם רבינו מנחם שאין לברך על האתרוג [כנראה הוא הריחן] שהחיינו כיון שהוא מתקיים כל השנה כולה, היינו שכל השנה מגדלים אותו והוא מוצי', וכ"כ הלבוש (סי' רכה ס' ע' ו' ז"ל: אבל דבר שאין זמן לגידולו כגון ירקות שדרוך לעמוד כל ימות השנה בקרקע ואינתי שירצה הוא תולשן, אין מברכין עליהם שהחיינו, שאין באין מזמן לזמן וכו' שהם מצויים תדיר. ע"כ. משא"כ האתרוג שזמן גידולו קבוע והוא מר"ח תמוז עד תשרי, ואח"כ מה שנמצא ממנו אחד מאלף לא מקרי מתקיים. גם הרב בעל שער אפרים (סימן לה) פשיטא ליה שמברכים עליו שהחיינו. ומ"ש הבאר היטב (סי' רכה ס"ק יא) בשם השער אפרים שאין לברך על האתרוג, דבריו צריכים יישוב, שהרי אדרבה פשיטא ליה להשער אפרים שמברכים שהחיינו על אתרוג. וסיים: ודברי הרב מר זקני ז"ל בספר הלכות קטנות שכתב דאתרוג אין לברך עליו שהחיינו, הואיל ודר כל השנה באילן, צריכים לי עיון. ע"כ. והוא להלכה בספרא דבי רב למר ביה בספר ברכות המים (סימן רכה), ומהר"ח פלאני בספר מועד לכל חי (סי' יב או' כג) צדיק עיתן שכן מנהג ירושלים לברך שהחיינו על האתרוג. וכ"כ השערי תשובה (סימן תרמט ס"ק יד), ועוד. וכן דעת הרב בן איש חי (ש"ר פרשת ראה או' יא) והכי עביד עובדא בנפשיה, שכתב שם וז"ל: מיהו על האתרוג העיד הרב פרי האדמה שנהגים לברך עליו שהחיינו בעיה"ק ירושלים תתכ"א שאוכלים אותו בליל שני של ר"ה במקום פרי חדש, ופה עירנו בגד יע"א האתרוג הוא מתוק אך אינו מצוי הרבה כי אם מעט ומנהגו בביתנו שנאכל האתרוג קודם יו"ט של חג הסוכות ונברך עליו שהחיינו, אבל קהל עדתנו אינו מצוי אצלו לאכול קודם חג הסוכות ורק אוכלים אותו ב"טו בשבט שמביאים למכור. וגם אותם הקונים אתרוג לנעננה מצניעים אותו עד ט"ו בשבט ואוכלים אותו, ואילו אין צריכין לברך שהחיינו משום שכבר ברך שהחיינו ביו"ט ראשון של סוכות בנטילת הלולב ובה נפטר האתרוג גם מברכת שהחיינו של אכילה וכמ"ש האחרונים ז"ל. ע"כ. וכן דעת הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן רכה) שצריך לברך שהחיינו על האתרוג הואיל ואינו מצוי אצלו אתרוגים משנה שעברה שעומדים על האילן אלא תלושים, והם כבר צמקו, והחשיבים ניכרים בוודאי. ע"ש. והמשנה ברורה (סימן רכה ס"ק טז) כתב, שהאתרוג שדר באילנו כל השנה, כיון שעומד בירקותו כל השנה, אין הנאה בהידוש, ואין מברכים עליו שהחיינו, ובשעת הציון (או' יט) ציין לדברי הרב שער אפרים והמור וקציעה. ונראה שסמך על דברי הבאר היטב בשם השער אפרים. ולפי מה שכתבנו הא ליתא. גם מש"כ בשם המור וקציעה, סמך על תחילת דבריו, מיהו לאחר מכן כתב דעל החדשים מברכים שהחיינו. כמבואר בד"ק. עכ"פ הלכה נראה שיש לסמוך על דברי כל האחרונים הנ"ל שהעידו בגדלם שהמנהג לברך שהחיינו על האתרוג, וידוע שבמקום מנהג לא אמרינן ספק ברכות להקל. וכן פסקו בספר ברכת השיר והשבח (פ"א ס' לב), ובספר ברכת ה' ח"ד (פ"ב ס' ע' נב), ובהלכה ברורה להג"ח יוסף שליט"א (סימן רכה ס"ק מוד), ומרן הראש"ל זצוק"ל בספר חזון עובדיה על ברכות (עמ' קלא-קלב).

ב) ואנחנו בשו"ת הרי בשמנים תניא (סימן יב) כתב, שכיון שראה את האתרוג בשעה שבירך עליו שהחיינו בשעת מוצאו, ומעיקר הדין ברכת שהחיינו על פרי חדש נתקנה על הראיה, ממילא נפטר האתרוג מברכת שהחיינו. שכן גם בימינו שכתב הרא"ש שנהגו לברך בשעת האכילה כיון דמקורבא ההנאה טפי, וכ"פ השו"ע בסימן רכה (סעיף ג), מ"מ כתב הרמ"א דגם כיום מי שקדם וכירך שהחיינו בשעת ראייה יצא י"ח ולא יחזור לברך שוב בשעת אכילה, וממילא בנ"ד יצא ידי חובתו. וכ"פ גם בשו"ת מהר"י אשכנזי (או"ח ס' ט) שהדבר ברור שמתאחר שבירך שהחיינו בשעת נטילתו למצות ד' המינים, יצא ידי חובתו ולא יברך עוד. וכדמוכח להדיא בתשובת הרשב"א ח"א (סי' רנא), שכל שבירך שהחיינו בשעת ראייה, שוב אינו מברך בשעת אכילה. ע"ש. גם הגאון ר' שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן צב) פסק בסבינא הריפא, שכיון שבירך עליו שהחיינו בשעת נטילת לולב, אין לו לברך עוד בשעת אכילת המרקחת, ואם יברך הוי ברכה לבטלה. ע"כ. וכ"פ הרב בן איש חי (פ' ראה או' יא) שאם בירך על האתרוג שהחיינו בשעת מוצאו אינו מברך עליו שהחיינו בשעת אכילה. הב"ד הרב כה"ח (סימן רכה ס' נג) ועוד. והנה בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן נג) הסתפק באמת אם ברכת שהחיינו על המצוה תפטור את ברכת שהחיינו על הפרי החדש, ד"ל שכיון שנהגים לברך שהחיינו על פרי חדש בשעת האכילה, הוי כאילו מכיון בפירוש בשעה שבירך

לעילוי נשמת מרדכי בן מסעודה קריאף ע"ה ולעילוי נשמת זוויזה (ליטז) בת גזאלה קריאף ע"ה ת.ג.ב.ה.
 ר'ח' לבוש מרדכי 6, ירושלים 02-5388832
 יד.ע.ע. עשׂוש תשתיות בע"מ ר'ח' היצול 7 א.ת. הצפוני אשקלון 08-6755607 08-6755607